List 3. **NOVICE** Tečaj XXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 17. januarija 1866.

Klic do prebivavcev kranjske dežele

v pomoč revežem nekterih kantonov na Dolenskem.

Dobrodelnost prebivavcev Kranjskega, ktera je lansko leto dodelila izdatno podporo revežem na Notranjskem, kliče se danes z istim gorkim usmiljenjem, ktero obuja v srcu ptuja nadloga, na pomoč prebivavcem nekterih kantonov Dolenskega, kteri bivajo v najhujši stiski. *)

Leta 1865 bila je sploh slaba letina in brez malega razločka v vseh krajih dežele bo trpelo ljudstvo do prihodnje žetve hudo pomanjkanje. Nikjer pa ni imela neugodnost slabega vremena, kteri so se tudi pridružile druge nesreče, kakor toča in ogenj, tako nesrečnih nasledkov, kakor v kantonu trebenskem, zatiškem in žužemberškem. Tudi so nekteri kraji kantona novomeškega, krškega in kostanjevškega v enaki stiski. Ozimno setev, kteri je že škodovala prezgodnja zmrzlina, je bil zadušil sneg, kterega je bilo lansko leto na kupe blizo do spomladi; morali so zamoknjeno ozimino podorati in polje z jarino obsejati; jarino je pa vzela strašna suša lanskega leta, kakoršne še nismo imeli, tako, da kmetovavci še toliko žita niso pridelali, kolikor so ga usejali. Ta suša je vzela tudi vse seno in otavo, in ker je klaje pomanjkovalo, se je moralo mnogo živine prodati, toda žalibog, po nizki ceni, zakaj živina je bila strašno shujšala. Kar je kmetovavcem še živine ostalo, je je le toliko, da so mogli ž njo polje obdelati, ktero so večidel le z izposojenim semenom obsejali, in tudi ta živina skoraj nikjer nima izdatne piče, in začeli so že trgati streho na hišah in kozolcih, da živini pokladajo strešnico. Tù in tam se klaja s tem zboljšuje, da jo solijo z živinsko soljo; ker pa tudi ljudjé že druzega živeža nimajo, kakor repo in krompir, in še to borno hrano morajo brez soli vživati, jim tudi denarja manjka za živinsko sol. Veliko goveje živine vtegne tedaj poginiti in kmetovavec zgubi najtrdnejšo podporo pri poljedelstvu. Ravno tako se je v vinogradih zavolj paleža in toče prav malo ali celó nič pridelalo. Ako bi se ne bili jesenski sadeži saj nekoliko bolj obnesli, že zdaj bi imeli stradež, ko je zima še le nastopila. Tako se pa ljudstvo še siromašno živí s krompirjem, repo in zeljem; vendar je pa že mnogo ljudí, ki žalostno pregledujejo svoje majhne zaloge, zakaj povžite bodo v enih tednih, — kaj še? v enih dneh. Ker pa ljudem živeža pomanjkuje in le slabo hrano vživajo, je gotovo, da se bodo med njimi začele in razširile bolezni.

Podpisani deželni poglavar je nedavno na oglednem potovanju po Dolenskem obiskal tiste kraje, ki so v najhujši stiski, ter se je sam prepričal, da je revščina zares taka, kakor je tukaj popisana, in da je silno silno treba nagle pomoči s tem, da siromaki dobivajo živeža, živinske solí, s ktero bodo slabo klajo zboljšali, in če bo treba tudi seme za spomladansko setev, in sicer do tistihmal, da nastopi boljši letni čas.

Akoravno se ne bo opustilo, to nenavadno stisko naznaniti deželnemu zboru, da bi tudi on dovolil izdatne pomoči iz deželnega zaloga, se vendar deželnemu predsedstvu potrebno zdi, obrniti se do usmiljenja, ki so ga že tolikokrat skazali prebivavci kranjske dežele, s to prošnjo, naj pomagajo svojim ubogim sobratom z milodari v denarji ali živežu.

Milodari se pobirajo v Ljubljani pri c. k. deželnem predsedstvu, pri mestni gosposki, pri vredništvih „Laibacher Zeitung“ in „Novic“, po deželi pa pri c. kr. kantonskih gosposkah in pri farni duhovščini.

Da se vestno razdelijo milodari, se bodo v polajšanje te reve na mestu postavile komisije, ktere se bodo posvetovale z možmi, ki so v tej reči zvedeni, namreč s farno duhovščino, z župani in zaupljivimi možmi.

Razglasilo se bo v svojem času očitno, koliko se je nabralo in kako se je razdelilo.

Od c. k. deželnega predsedstva v Ljubljani 5. januarja 1866.

Njegovega c. k. apostoljskega Veličanstva pravi skrivni svetovavec in deželni poglavar na Kranjskem:

Edvard baron Bach l. r.

*) Po naznanilih okrajnih gospósk je okoli 34.670 gold. treba, da se nadloge polajšajo imenovanim krajem. Pomagajmo tedaj! Vred.

Gospodarske novice.

* Tisti skrivnostni prah, ki pod imenom „Korneuburger Viehheil- und Nährpulver“ se že več let prodaja za živino, češ, da jo zdravi in redí, ni nič druzega, kakor mešanica iz Glauberjeve solí (23 lotov), žveplenega cveta (2 lota) encijanovih korenin (4 lote). Dr. Juli Lehmann, predstojnik kmetijske učilnice v Pomricu na Saksonskem, je ta „Korneuburški prah“ preiskaval in to iznajdbo naznanil v „Amtsbl. f. d. landw. Ver. d. Königr. Sachsen.“ Funt tega prahú bi po navadni apotekarski ceni veljal 3 sreberne groše — kot skrivnostni prah pa se prodaja po 16 grošev! tedaj s 300 odstotki ali percenti! — Pa saj je prav, da se opeharijo taki, kteri hrepené po skrivnostnih zdravilih.

* Prof. dr. Artus v Jeni priporoča za najboljo malto (mortelj) to-le: 1 del ugašenega apna se skrbno zmeša s 3 deli peska; tej mešanci pa se, ravno ko se ima malta rabiti, pridene 3 četrtinke v moko zmletega neugašenega apna in vse skupaj se dobro podela. Ta malta postane trda kot kamen.

Národne stvari.

Kmet in národnost.

Spisal dr. J. Mencinger.

(Dalje.)

II.

Pričakovati smemo, da bosta kmečki in omikani Slovenec enkrat národna vkljub vsemu očitnemu ali skritemu nasprotju; vendar zavoljo utrjene kmečke počasnosti bo še veliko Save poteklo, predno bo kmet Slovenec ne samo s telesom in jezikom, temuč tudi z dušo in srcem. Ideja je mlada, kmetu popolnoma nova; čeravno je le oblika nova, jedro pa staro kakor narodje. „Narodnost“ je neznana beseda; njen pomen kmetu nejasen. Tù se ne dá nič prijeti, nič vpodobiti; tù se dá le misliti, čutiti in hoteti. Tudi uk in izobraževanje, naj si bode narodno ali nenarodno, za velik del kmetov nima dosti vabilnega. Veliko je kmetov, ki jim je Prešernov „učenec“ izrazil vse njihove potrebe, rekoč:

Bom pel, gosence kaj na repo varje,
Kak prideluje se krompir najbolje,
Kako odpravljajo se ovcam garje,
Preganjajo ušivim glavam gnjide,
Loviti miš' učil bom gospodarje.

So pa dvojni vzroki, iz kterih dokaj kmetov za uk, šolo in omiko ne mara veliko. Revni se bojé stroškov, ki jih prizadeva naprava šole, plača učnine, knjig in šolskega orodja. Oni, ki v revščini živé, prebijejo z majhnimi potrebami; sla jih ne žene do omike. Bolj premožni, celó nekteri, ki stojé nad kmeti in imajo velik upljiv do njih, pa pravijo: „Kmet je tako dosti prebrisan.“ Izšolan človek pa se dostikrat izvrže iz svojega stanú, izpridi se in ne prime več tako rad za plug, ko se je na šolskih klopéh lenobo pasti učil; vedno bo kaj želel in počenjal, kar ga bode odvajalo od njegovega trdnoredivnega kmetovanja.“ Taki, ki niso nikoli v šolo hodili, imajo tudi čuden predsodek, ter menijo, da gré učenje hitrejše spod rok, kakor je v resnici, da se človek tako naglo naučí brati, pisati, računiti, pravilno govoriti in misliti, kakor hruške peči. Tukaj se rada šopiri tudi kmečka neotesanost. „Moj oče in jaz sva dobro gospodarila; več premoreva kakor pisar v gradu, in bolj sva češčena kakor on — vendar nisva hodila v šolo. Najina šola je bila na polji in v hlevu; tam sva se učila najboljih naukov — tistih, s kterimi se kaj prigospodari.“

Potem je „narodnost“ (slovenstvo) tudi taka ideja, ktere sad se je dozdaj še malo pokazal. To kmeta ovira. On ne mara za modroslovske dokaze, temuč za rečne, djanske. On mora kaj gotovega videti, potem se prepriča. To kar enkrat bo, ako je Božja volja, ga ne briga veliko; on se prime tega, kar je in česar je že navajen. Zato ravno protinarodni govornik tolikrat kmeta lahko oslepari in prevari; opira se na to, kar je bilo in je še zdaj; med tem ko narodnjak nima druzega pokazati kakor nedobro sedanjost in morebiti srečno prihodnjost.

Vendar proti vsemu temu ima ideja narodnosti nekaj v sebi, kar jo kmetom priljubiti mora; samo da se prav razloží, in od netelesne ideje stopi v djansko življenje in kmečko zgodovino.

Narodnost ima veliko moč do nas, ako nismo slepi in gluhi na duši. Zavedajo se omikani, neomikani pa čutijo, da so Slovenci. V naših nepokvarjenih kmetih pa tičí veliko čutnih močí. Potem je vès narod, posebno pa kmet, prišel do tega, da je malo zadovoljen s tem, kar je zadnja leta doživel; da je trdno prepričan, da mora zdaj nekaj biti drugače. Tudi kmet trdno želí, poboljšati si svoj stan, zlajšati svoja bremena. Kako? tega pa sam ne vé; le čuti, želí in upa. Časne okoliščine zadnjih let so ga nekoliko pretresle in izbegale v starem, pokojnem redu. Kviško se mora ozreti nad krog svojega navadnega delanja in mišljenja, tù pa vidi marsikaj poprej neznanega, in na ušesa mu bijejo ideje, ki so vès svet previhrale: prostost, enakost, narodnost.

Prostost! Ta beseda v pomenu, kterega ima sploh, kmetu ni všeč. On je miren, počasen, po vsem značaji konservativen in nikakor demokratičen ali željen, da bi mahoma se vse prenaredilo. V svojem stanovskem čutji on prostost obrača tudi samo na kmečki stan. On bolj ljubi predpravice kakor občno prostost, in je v tem podoben plemenitažu. Kmetu najbolja prostost je: trdno varovana posest z malimi bremeni in majhnimi davki; ter priložnost po svoje gospodariti brez ovér od kodar koli. Prostost mu je: rešitev od prevelicih potov v pisarnice in od mnozih pisem iz pisarnic; svobodno srenjsko življenje, kjer se bolj govorí, kakor piše, in ravná po domačih soseskinih navadah bolj kakor po obče veljavnih pisanih postavah. Prostost mu je sploh kmečka svoboda. Ker on želí ravno kmečko prostost, je večkrat taka prostost, kakor si jo on misli, nasprotna načelom modrijanske prostosti. Slovenski kmet, postavimo, je zvest katolik. Drugoverca ne bo rad gledal v svojem selu. Naselitve iz druge soseske v svojo bo zaviral. Tujcu le takrat dá domovinsko pravico, ako dokaj premoženja prinese v srenjo. Da bi se smel ženiti vsakdo, naj ima zemljišče ali ne, mu tudi ne gré v glavo. Ženitev „na roke“ vedno od straní pogleduje. Tatvino, posebno poljskih pridelkov, bi huje kaznoval, smrtni kazni ne bi dal odpraviti. Več bi se še dalo izgledov povedati. Leto 1848. „frajhajt“ se mu zdí čudno zmešano leto, v kterem se je kmet bal za svojo vero, rodbino in zemljo.

Enakost! Da bi vsi ljudje enaki bili, tega kmet kar misliti ne more. „Pred Bogom smo vsi enaki“ — drugje pa ne. Celó med kmeti je ostal razloček vsaj ondi, kjer je premoženje manj enako: kmet, pol kmeta, kajžar, polkajžarja, osebnik, laniščar, težák so stopinje veljave in častí. Mnogim ni prav, da ima po srenjskih postavah vsak odbornik enakoveljaven glas. Kmet bi moral imeti dva glasa, ako ima pol-kmet en glas, kajžar bi pa že komaj glasovati smel. Kmet in kajžar sta mi razkladala neko srenjsko reč. Kajžar je bil zgovoren in nikakor ni prenehal v besedi. Kmet dolgo nevoljno posluša, zadnjič zavpije: „Tiho bodi ti, ki si le kajžar.“ Kmet nekoliko spoštuje plemenitaža „gnadljivca“; celó kacega barona „nemaniča“ bolj miluje, kakor zaničuje, da nima nič. — On čuti v plemenitaštvu poseben stan. Ravno tako opazuje v duhovščini poseben stan in častí duhovna ne samo zavoljo njegovega poklica. Kdor suknjo nosi, spada v drug stan, s kterim kmet nima rad veliko opraviti. Z mestnjanom, ki suknjo nosi, se nikoli ne bo tako pobratil, kakor z drugim kmetom, naj bo tudi od daljnih krajev. Beseda „gospôda“, ki se v drugem jeziku ne dá posneti, je kmečka beseda, ktera od kmeta dobro loči vse, kar ni kmet in je nad kmetom. Kmet in gospôda sta dva različna, rekel bi, nasprotna stanova, in kmet bi želel, da imata tudi različne postave in posebna zastopništva pri vladah. Kmet se gospôde bojí, tedaj želí za-se posebno postavno varstvo proti njej, ker pripoznava višo duhovno moč in gibčnost pri gospôdi. Vendar gospôdi dá prednost, češ, da „gospôda mora biti.“ On sam se postavi na drugo niže mesto; pod kmetom pa je tretji stan. Ta stan so kmetu: niži uradniki, pisarji, mali obrtniki in mali barantači sploh tisti, ki nosijo suknjice in imajo svoj bolj uboren zaslužek ob gospôdi in kmetu. Ta stan nima posebnega imena. Kmet ga

malo častí, in če koga vidi šopiriti se bolj po gosposki, precej je pripravljena beseda „škric.“ Te besede „prava gospôda“ od kmeta ne sliši. Na Gorenskem sem kmeta vprašal, kako imenujejo take male gospode? Rekel mi je: to so „žličniki“, ker nimajo druzega nego žlico.

(Dalje prihodnjič.)

Sedanji stan Knafelnove štipendije

za kranjske dijake na Dunaji.

Luka Knafel, nekdanji fajmošter v Vélikem Rusbah-u,*) je v svoji oporoki 16. junija 1671 ustanovil štipendijo za štiri kranjske mladenče. Sčasoma pa se je naraščala tako, da je v poslednjih dve sto letih veliko pripomogla, da je marsikteri mož, v poznejem času v državi in vednosti imeniten, zlajšal si ž njo siromaško življenje, in da namesti štirih vživa današnji dan že po tri in dvajset Kranjcev lepo pomoč, namreč po 159 gold. na leto.

Da si pa je ta dobrodelna in blaga naprava vzlasti poslednja leta tako opomogla, in da je še veliko zdatnejega pomnoženja upati, to se ima Kranjska zahvaliti zdanjemu oskrbniku ali nadzorniku (superintendentu) gospodu dr. F. Zupančič-u, odvetniku dunajskemu. Poglavitno premoženje ustanoviteljevo je bilo 1) lastnija v Grincingu, ki se je prodala za 4000 gold. in 50 tolarjev; 2) mestna hiša v Beču (v mestu) št. 807.**) Za kup prodane lastnije so najbrž že tačas nakupili del današnjih obligacij. Prvotna stara ustanovna hiša je stala do leta 1859, zdaj stojí od leta 1860 novozidana hiša, in to je poglavitni zaslužek gosp. dr. Zupančiča.

Ko je namreč leta 1855 vseučiliščini konzistori izbral tega imenitnega rojaka našega za nadzornika Knafelnove ustanove, spoznal je brž, da bi se dala marsiktera reč pri gospodarstvu prenarediti in popraviti, zlasti kar se tiče oskrbovanja ustanovne hiše, poglavitnega premoženja. Kakor nadzornik se je moral ravnati po nekakih zapovedih, ktere so pa vsako prosto gibanje in ravnanje v gospodarstvu jako tesnile, in na prvi pogled se mu je zdelo, da jih bojé ni v zakonitem ustanovavnem listu. Dá si ga prepisati. Iz besedí omenjenega pisma je res videl, da ni tukaj ne tirú ne sledú kakih tesno obmejenih pravil za gospodarstvo, temveč da ima superintendent tudi pravico štipendije deliti. Tako podučen je precej odpravil poglavitne napake pri davanji stanovališč v najem, pri hišnih popravah in druzih gospodarskih rečeh. Sad tega prizadevanja je bil, da je hiša od tedaj dajala skoro tisoč goldinarjev več obresti, da so se štipendije po tem takem narastle od 19 na 23, in da je poskočila vsaka od 120 do 159 fl. Vse te naredbe Zupančičeve je c. k. namestništvo odobrilo. Ker pa po besedah ustanovnega pisma tacega odobrávanja treba ni bilo, porabil je gosp. superintendent priliko in je s svojo pritožbo reč dognal do tega, da je oskrbovanje zdaj popolnoma uravnano (po ministerialnem odpisu 12. sept. 1856). Po tem odpisu ima prvič nadzornik, ki naj bo po narodu „Kranjec“, to je, Slovenec***) in pravdni dohtar „ex facultate juridica“, kakor ustanovno pismo govorí, pravico po svoji misli kakor bi bilo na večo korist tej dobrotni napravi, s to hišo gospodariti. Drugič ima nadzornik pravico nasvetovati tiste dijake, kterim naj se štipendija podelí, vseučiliščini konzistori pa ima štipendijo enemu iz nasvetovanih podeliti.*)

Pri tem pa gosp. dr. Zupančič ni ostal, ampak je hotel reč še bolj zboljšati. Hiša je bila iz dveh delov, ki nista bila med seboj v nikaki zvezi in razun tega je bilo še veliko druzih napačnosti, ki jih je bilo treba odpraviti. Maja meseca leta 1858 je dal skoro vès notranji del podreti, da bi se hiša prezidala in predelala času in potrebam primerneje in da bi se potem najemnine in tako štipendijski dohodki mogli zvišati. Ali to prezidovanje se še ni začelo, ko je ministerstvo zapovedalo, naj se jenja razkopavati in delati. Vzrok temu je bilo tedaj namenjeno razširjevanje mestno. Toraj ni druzega ostalo, kakor na zemljišču, kolikor se ga ni moralo mestu odstopiti, drugo hišo zidati. V ta namen pa je bilo potreba denarja. Izposodila si je hiša od „juridičnega društva za penzijo vdov in sirot“ 80000 fl. Ta denar se bode po plačanih letnih odstotkih (ki znašajo po 7% na leto 5600 gold.) povrnil — v 32 letih. Vse zidanje je stalo 136.123 gold., toraj je imela hiša na posamne obrtnike in rokodelce še poseben dolg, kteri je pa menda do današnjega dne že precej izplačan. Že leta 1862 je vès dolg skup znašal le 97.561 gold.

Ta novo zidana hiša daje od sv. Mihela 1862 sem vsako leto 15.565 gold. najemnine brez stranskih stroškov. Razun hiše ima Knafelnova ustanova še obligacij po raznih odstotkih za 38.030 gold. Do leta 1875 je hiša davkov oproščena.

Pri tacih, rekel bi, gledé na res siromaško kranjsko deželo velikih dohodkih, smemo upati, da bode ta ustanova v malo letih zares obširen blagoslov razširjala, in da učečim se sinovom stare Krajne ne bode sila zapirala pota do više omike, niti gonila jih za kruhom tjekaj, kamor jim srce ne veleva. In kakor je Knafelnova štipendija že nekteremu, zdaj slovečemu Kranjcu pripomogla na prvem potu do viših državnih in drugih imenitnih sedežev, tako nam je upati, da v prihodnje še več kranjskim sinovom pomaga do tega, da bodo delali za pravo korist državi in domovini. —r—

*) Gross-Russbach (V. U. M. B.)

**) Po novem št. 10 (Jakobergasse).

***) „So viel möglich einen Doctoren der krainerischen Nation“ (sic); — po tem takem, kakor pravimo zdaj = „der slovenischen Nation.“

*) Prvi je vžival to štipendijo po zadnji volji Knafelnovi njegov stričnik Andrej Matevžek do smrti svoje; za druzega je pa izbral (imenoval) Knafel sam — petošolca (poesiae studiosum) Jurja A. I. Bohinca, ki je bil sin prvega nadzornika dr. Jurja Bohinca (Wohiniz), odvetnika dunajskega itd. (A. A. L. L. Philosophiae ac V. J. Doctor Hof- und Gerichtsadvokat, Codicis Professor ordinarius, wienerischen Bisthums Consistorialrath und anno 1676 einer löbl. uralten wienerischen Universitäts Rector Magnificus), ki je bil bojé tudi Kranjec. Pis.

**) V ta namen se bode po izgledu Mohorjeve družbe poverjenikom in prečast. gg. dekanom vseh slovenskih okrajev v kratkem razposlala posebna vpisna listina. Vred.

Sporočilo o drugi seji Matičinega odbora

11. januarja 1866.

Vodil je drugo sejo Matičinega odbora gosp. predsednik dr. Lovro Toman s 14 tukajšnjimi in 3 vnanjimi (g. Svetec, g. B. Raić in g. J. Gorup) odborniki vpričo ces. poročnika g. deželnega svetovavca J. Rotha. Najpred izreče g. dr. Toman srčno hvalo za volitev in obljubi, svest si zaupanja in prijaznosti gosp. odbornikov, da hoče delati Matici na korist in čast.

Prebere in potrdi se zapisnik prve seje in na to poroča g. tajnik Lesar: a) o važnejših dopisih; b) o plačevanji ustanovnine in letnine, zastran ktere se po razgovoru sklene, najjo poverjeniki pobirajo in pošiljajo,**) kakor se pobira tudi pri ljubljanskih družnikih, in da bode Matica za 1865. leto odmenjene knjige poslala le tistim, kteri so obljubljene doneske za 1865. leto ali že plačali ali je pla-

čajo do tistihmal, da se prično razpošiljati knjige.

Po tem poroča g. blagajnik dr. J. Zupanec o stroških za poprejšnjega tajnika, nekaj za knjige, za potrebno orodje, za Werthajmovo blagajno, da je varno Matičino premoženje, kterega je sedaj v 5% obligacijah 20.308 gold., v gotovini pa 447 gold. 5 kr., s sobno opravo in z blagajno vred pa 20.991 gold. 35 kr. a. v. — Naposled poroča, da se sme za drugo leto za knjige potrošiti 791 gold. 91 kr.

Za njim pové pregledovavec društvenih računov g. dr. A. Vojska o dveh računih, ktera je o malih stroških, ostalih koledarjih in o Kozlerjevih zemljevidih dal bivši tajnik gosp. Levstik, in da so se imeniki k omenjenemu zemljevidu poslali na zadnje le ustanovnikom, ker jih je zmanjkalo za vse družnike.

Gosp. L. Svetec naznanja razsodbo svojo in isto, ktero so storili o slovenski prestavi Erbenovega zemljepisa Koroške in Kranjske dežele v to voljeni gg.: Cigale, Kozler in Trstenjak, in ker je delo, dasi nedovršeno v prestavi, res znanstvene vrednosti in namenom Matice prikladno, nasvetuje, da ga Matica po določbi občnega zbora brez prememb dá v natis, in sklenilo se je, da se v odborovem imenu poprosi o terminologii zemljepisni, štatističini itd. izvrstno izvedeni g. Cigale, da izgotoví imenstvo in sicer popravi prestavo, da tako popravljeno dobijo Matičini družniki za leto 1865.

Gosp. dr. Vojska razkaže, kar je z gosp. Ivan Vilharjem pozvedel zastran tiskarja Matičinih knjig. Dasiravno sta se obrnila do ljubljanskih tiskarjev in v Gradec, se vendar ta reč ni dala dognati, in določilo se je, da se odsek (gg. dr. Vojska, Iv. Vilhar, A. Lésar, Jož. Marn in Iv. Vavrů) pooblasti, pogodbo skleniti z najcenejšim tiskarjem.

Na vrsti je bilo za tem poročilo, ktero je dal g. J. Marn o „Letopisu Matičinem.“ Dasiravno se je razglasilo vabilo v ta namen po „Novicah“ in pisarilo tudi posebej do slovenskih pisateljev, so poslani spisi vendar prepičli, da bi se mogel spodoben letnik dati na svetlo. Ker se pisatelji niso poprijeli te rečí tako, kakor bi se bilo smelo misliti po glasovih, ki so bili slišati poprej, in da prvi zvezek ne bode morebiti tudi poslednji, kakor pri nekdanjem društvu slovenskem, nasvetuje omenjeni odbornik, da Matica razpisani „Letnik“ za zdaj pustí, in dá le po pravilih svojih „Letno sporočilo“, v kterem se družnikom razkaže, koliko premore in kako se ravná slovenska Matica, kar se je tudi potrdilo. Med temi spisi je bila „Zgodovina Slovencev“, ktero je po naročilu slovenskega društva bil sestavil g. J. Terdina leta 1849, pa takrat ni natisnjena bila, in jo Matici izročil gosp. dr. Bleiweis. Ker se ne vé, ali bode prišla v kratkem kaka bolja in obširniša slovenska zgodovina na dan, sproži misel, ali je ne bi dala Matica s kakošno premembo na svitlo, kar odbor potrdi in v to izvoli gg.: dr. Vončina, dr. E. H. Kosta in L. Sveteca, da spis v kratkem pregledajo in v natis izročijo, tako, da družniki Matičini dobijo za leto 1865: a) Erbenov spis o Kranjski in Koroški zemlji; b) zgodovino Slovencev in c) letno sporočilo.

Na to pové gosp. dr. Vončina o „Fabioli“, ktero so hotli svetli knezoškof nakloniti Matici, da je ta reč po neprijetni naključbi v slovenski prestavi zapadla. Dr. Srnčevemu vprašanju: „so li dedíči umrlih ustanovnikov dolžni zagotovljeno ustanovnino plačati?“ se je odgovorilo s tem, da nje zadeva 5. §. matičinih pravil; dr. Vošnjakov nasvèt, naj se odbor razdelí v odseke tako, da vsak odbornik dobí kaj opravka pri Matici, ni našel podpore, ker kolikor je različnih opravil v Matici, toliko je že odsekov. — Naposled je rešil odbor nektera vprašanja gg. odbornikov, nekterih pisateljev s tem, da Matica nobene knjige poprej sprejemati in za nobeno plačila poprej obetati ne more, dokler rokopisa nima v rokah svojih, da naj se vsi spisi za Matico kar naravnost pošiljajo „tajništvu Matičinemu“, ne pa vredništvu „Novic“, in da Matica sprejame knjige, gospod dr. Vojska od družbe sv. Mohorja brez povračila poprejšnjih stroškov. Za razodeto željo, naj bode pred občnim zborom še eno odborovo sejo, posloví gospod prvosednik zbrane ob 9. uri zvečer s tem, da svojo hvalo izreče vsem, zlasti vnanjim gg. odbornikom, ki so blagovolili priti v sejo. Konec tega sporočila se nam vredno zdi še opomniti, da so vsi sklepje po obširnih in živih razgovorih bili enoglasni.

Kratkočasno berílo.

Boj za puro.

Resnice in laži za predpust.

Spisal Šak.

(Dalje.)

„Ni ga hujšega podjeda
Od slabega soseda.“
Nar. prig.

Prav prerokoval je Vrbovčan Ropotač: znamenja na nebu in na zemlji pomenila so boj, boj med Lukovci in Bobovci. Kajti čas se spreminja in ljudje ž njim, — čedalje slabši postajali so sinovi vrlih očetov. Al ob enem šlo je prijateljstvo, šlo je blagostanje rakovo pot, po besedah prigovora: „sloga jači, nesloga tlači.“ Ko se je pričel enkrat kavs in ravs med sosedi, ni ga bilo ne konca ne kraja, še veči prihajal je od leta do leta. Posebno fantje so bili v vedni svaji, drugi so druge dražili in napadali, — največkrat pri ponočevanji.

Edini Matija Počasen, lukovski kovač, slutil je pogubo, ktera je pretila domovini. Ali glas vpijočega v puščavi bilo je njegovo svarjenje: „Videant consules, ne detrimentum capiat respublica!“ *) Poprej bi bob steno predrl, kakor besede „študiranega“ kovača ušesa županov, ktera sta imela iz prepira svoj dobiček. Groza sicer zgrabi bobovskega župana in celo vas, ko zagleda krvava solnca, repate zvezde in čudne gobe na strehi; — strahú ščetinijo se lasje Lukovcem, ko priskačejo velikanske žabe iz mlak. Pa vse to bila je voda v rešeto, — mirú in edinosti ni bilo več nazaj!

Slednjič napoči krvavi dan, in navalí veliko nevihto nad trme Bobo- in Lukovcev. Kakošen pomen! bil je ravno dan, kterega se začnejo pasji dnevi. Martinek, sin bobovskega župana, pasel je v „trebeži“ pure. Pa gotovo bolje vedele bi pure lenega fantiča pasti, kakor on nje. Martinek zaspí v senci stare vrbe, pure pa grejo in ciakajo v setev Lukovca Jaka Smodiša; se vé da taka množina setev jako pomeži in poškoduje. Kar prikoraka po naključbi gospodar Jaka Smodiš, iz vinograda gredé, do svoje njive. Pa ni bil sam, — naložil si je v svoji polni kleti še enega, kteri se pri Slovencih, — to jim rečem na čast! — pogostoma nahaja. „O ti turška patalja, pet sto medvedov! kje si pastir?“ zakliče Jaka, zagledavši celi šok pur v svoji setvi; najbrž jih je videl še dvakrat več, kakor jih je bilo. In ob enem požene se s svojo gorjačo, ki mu je sicer pomagala naloženega tovarša nositi, po njivi za purami.

*) To je: „Pazite župani, da se domovini ne zgodí nesreča.“ — Ali po prestavi nekega školnika, ki mu niso hoteli šolske hiše popraviti: „Skrbite cerkveni starašine, da se ne podere enkrat šola na mene in na vašo deco.“ Pis.

Nesreča je hotela, da pri tem največo puro bobovskega župana ubije z debelo gorjačo. Gotovo bila bi ta tudi plesala po zadnji strani Martinekovi, če se ne bi bil o pravem času izbudil ter šila in kopita pobral.

Pa dosta! Mrtva pura bila je iskra, ki je vžgala ne strehe, ampak kri slednjega Bobovca. Pa to se je zgodilo, kakor večidel vse hudo na svetu, po ženskah. Bes jih plentaj, — da bi jih ne bilo! — Kakor na bliskovih krilih, poči glas do županovih: „Vaša največa pura je mrtva, — ubil jo je Lukovec.“ — „Kaj? ubil jo je Lukovec?“ — zakričí županova Marinka, ki je ravno drva v kuhinjo nesla, ter začne srdú tako trepetati, da ji celo breme pade z rok. „Ali Lukovec jo je ubil?“ — zakričí enoglasno za njo deset sosedinj, in kakor bi trenil, bila je cela kopa žensk skupaj. Vstane reget in klepet, da se sliši po celi vasi, in kmali priletí iz vseh kotov še več Adamovih hčer, potem cela vojska dece, — in slednjič mož. Bil je hrup in vriš, ko bi voda gnala sto praznih mlinskih kamnov, ko bi vzdignila cela Atilova armada bojni krik. „Taka sramota se Bobovcem še ni zgodila, kar stojí vas, — maščevanje, maščevanje!“ — divjala je Marinka, in za njo vse, kar je bilo ženskega spôla. Možje bili so sicer bolj hladnokrvni, — al žalibog! pri Bobovcih nosile so žene hlače. Kaj čuda tedaj, da niso môgli možje še počasno sklepati in premišljati, — ampak plesali so oni, kakor so godle oné. O, vi stari Grki, ki ste čenčali o junaških Amaconkah, da bi videli vi bojevavne bobovske hčere o tej uri! Priznali bi, da plamení v Slovenkah celó drug ognjen duh.

Med tem prinese županov hlapec krvavo mrtvo puro na dolgi rajci, in ta pogled bil je odločen: „Boj! maščevanje“ — bil je sklep vsega zbora. Kakor nekdaj na rimskem kapitolu žive goske, podkurila je zdaj boj mrtva pura.

Še le v mraku razišlo se je ljudstvo, vsak na svoj dom, orožja si za boj pripravljat. Preobrnil se je mirni Bobovec naglo v velik tabor. Tù so brusili sekire, tam klepali kosé, tam tesali planjke; ženske so si iskale največih burkelj, otroci batov in kamenja. Enakega gibanja in ropota še ni bilo v vasi, kakor ta večer.

(Dalje prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* *Obrazi krasnih ugledov po Kranjskem*, ktere je po sami naravi fotografiral J. Diwišovsky, a razlagajoče besede jim je priložil P. pl. Radič, izhajati začnó ta mesec; vsak mesec pride po 1 sešitek na svitlo; 12 sešitkov bode za 1 zvezek, ter vsak sešitek prinese po tri jako lepe fotografije poleg razlagajočih besed v slovenskem in nemškem jeziku. Na teh podobah bodo: Mesta in imenitni trgi, lepi kraji, národne noše in zgodovinsko važna poslopja (cerkve, gradovi, podrtine), pa tudi vse naravne krasote itd. itd. Podobe so po 15 palcev dolge, po 12 palcev široke ter zarad izvrstnega dela in oblike posebno pripravne, da se komu pokloné v album na spomin prelepe, še zmirom premalo znane kranjske zemlje, tudi so kaj primerne, da bi okusno krasotile sobe. Besede je znani kranjski zgodovinar gosp. pl. Radič spisal tako, da ob kratkem vsako podobo prav dobro in dovoljno razlagajo. Naročnine je po 24 gld. na leto, po 12 gold. na pol leta, po 6 gold. av. v. na četrt leta brez poštarine; novci naj se pošiljajo v frankiranih pismih z naslovom: J. Diwišovsky, fotograf, izdajatelj in založnik v Ljubljani. V prvem sešitku bode samo ljubljansko mesto na 4 podobah, ktere so po 44″ dolge in po 16″ široke, da bi kranjsko glavno mesto imelo tudi spodobno obliko.

Iz deželnih zborov.

Goriški deželni zbor.

V Gorici 6. jan. ⊙ (Konec.) — Predložil je bil Winkler svoj nasvèt in načrt prenaredbe v seji 13. decembra l. l. Lahom, ki so ga bili že poprej zavohali in brž zapazili, kam da meri, se je nejevolja na obrazih brala in so že pri voljenji odseka za naprejšnji pretres z nekako pasivnostjo nagajali, zlasti ker je tudi eden naših omahaval. Izvoljeni so bili v odsek: dr. Doliak (Lah, pa naš vselej zvesti prijatel in mogočni podpornik), dr. Deperis (Lah, navadno eden zmernejših nasprotnikov), Gorjup, dr. Rismondo (Lah), Vilh. Ritter (Nemec), Winkler, Žigon. — Že koj prva odsekova seja (načelnik Ritter, perovodja in poročevavec Doliak) je bila viharna; vsi odsekovci so pa vendar pritrdili, da „vknjiženega vélikega posestva“, na kakoršno je postavodajavec gotovo mislil, v naši grofii ni. Na laško stran se je vstopil zraven Deperis-a in Rismondo-a tudi načelnik Ritter. Misel, ki je služila Gorjupovemu popravnemu nasvetu za podlago, bila je menda že v prvi tej seji memogredé sprožena.

Med tem so se od naše straní tisti izmed neslovenskih zbornikov obdelavali, o kterih se je mislilo, da bi vtegnili za Winklerjev predlog glasovati, pa tudi Lahi niso rok križem držali, in v kratkem se je pokazalo, da ne bo moč W. predlogu dveh tretjin glasov pridobiti (kolikor jih vsak na prenaredbo ustave, in ne samo volilnika mereč predlog potrebuje.) Ni bilo toraj drugače, kot obliko Winklerjevega predloga popustiti, da se je bistvo rešilo. Ko je v eni naslednjih odsekovih sej Gorjup svoj popravek prebral, sta začela Deperis in Rismondo trditi, da to ni „popravek“ (amendement), temuč celó nov predlog, da ga je treba toraj v glavni zborni seji po opravilnem redu naznaniti in predložiti, odsek da nima oblasti pretresati ga. Ker je pa večina odsekovcev Gorjupov nasvet za „popravek“ spoznala in sprejela, sta D. in R. protestovaje iz seje izbežala ter nista se tudi naslednjih sej več vdeležila.

Te skrivnosti odsekove so se bile že pred glavno sejo 3. t. m. med zvedenci po mestu razglasile. Dasiravno pa je bil konec razprave že naprej določen in znan, govorilo se je vendar povsod: Jutre bo tista viharna seja, jutre bo bitva med Lahi in Slovenci. In res je bila taka. Izid njen sem popisal, nam časten na vsako stran, — naj povem še, kako da se je vršila debata, med ktero je mnogokrat hudo zagrmelo.

Že pred 5. uro je bila v dvorani gnječa. Seja se začne; poročevavec Doliak prebere izvrstno svoje sporočilo, ktero je — kjer o pravičnosti in bratinstvu med Lahi in Slovenci govori — prve „bravo“- in „bene“-klice ukresalo; toda sičanje iz nekega znanega kota je bilo znamenje, da je treba molčati. Winkler povzame za poročevavcem prvi besedo ter se mojstersko opravičuje, zakaj da je odstopil od svojega izvirnega in prestopil k Gorjupovemu, oziroma, odsekovemu nasvetu. Klasično je bilo, ko je naslednjemu govorniku Rismondo-u, kot nekdanjemu poročevavcu o občinski postavi, z lastnimi njegovimi besedami, iz tedanjega sporočila posnetimi, očital protislovje in odpad od liberalizma, s kterim se baha. Laški govornik, ki ga je bila vsa stranka pooblastila in kako naj govorí, natanko podučila, bil je imenovani dr. Rismondo, nekdaj (l. 1848) vodja tukajšnjih laških liberalcev, čegar zvezda pa je, kar sedí v zboru, nekoliko obledela. — Šlo je — vsled bojnega načrta — za to, da bi se bil sklep o Winkler-Gorjupovem predlogu odložil, ali da bi se bilo k dnevnemu redu prestopilo. Prva polovica debate se je sukala toraj le bolj okrog formal-

nosti. Okopi, iz-za kterih je laški topničar Rismondi z votlimi in praznimi razlogi streljal, bila sta že zgorej omenjena dva: da Gorjupov „popravek“ je nov nasvèt in — nekompetentnost odseka. Koliko prazne slame je tù zmlatil! Celó Lahi med poslušavci so bili nejevoljni. — Dr. Visini (mestni župan) je nasvetoval: Ker je mnogo §§. v ustavi in volilniku prenaredbe potrebnih, naj bi se Winklerjev predlog za zdaj pustil, in naročilo naj bi se deželnemu odboru, da naj vse, kar je poprave potrebno, pretehta in svoje nasvete prihodnjič zboru na sklepanje predloží.

Rismondove in Visini-eve razloge je vrli naš Gorjup (čegar bistroumnosti in neizprosljive logike se Lahi najbolj bojijo) v kratkem govoru kakor prah in smeti razpihnil.

Prišlo se je do debate o bistvu predloga; govornik Rismondo. Advokatje so sicer vajeni, tudi zgubljeno reč včasih zagovarjati. Al tù je bil stan njegov prav pomilovanja vreden. Kamor koli je mahnil, nikjer ni nič zadel. Ni mu ostalo druzega, kot frazo na frazo kopičiti in ljubljenčke svoje med poslušavci mamiti. Eden glavnih argumentov so mu bili „interesi“; interese da je treba zastopati; na interese da se mora postava ozirati in ne na večo število duš in oralov svetá; če je veči del velikega posestva v Lahih, kdo more kaj zato; „beati possidentes“ itd.; in dasiravno se je bil Winklerjev nasvèt Gorjupovemu popravku že umaknil, tolkel je Rismondi vendar vedno še W. sedlo, ker ni mogel G. konja udariti. Da je občinstvo Rismondovemu govoru tù pa tam „cum studio“ ploskalo, to je že obligatno. Z eno puhlo frazo pa je strašen hrup izbudil — demonstrativno ploskanje in kričanje na laški in impozantno sičanje na nasprotni strani med občinstvom. Pa tudi 3 poslanci skočijo srdito pokoncu, Doliak, Črne in Winkler ter z roko žugaje govornika resno zavračajo. Predsednik grof Pace zvoni in vès razkačen poslušavcem veleva (kakor že dvakrat poprej), naj molčijo. Bil je to trenutek, da nismo še tacega doživeli. In kaj je neki bilo? Govoreč o tukajšnjih narodnostih in razmerah med Lahi in Slovenci je Rismondi med drugim tudi, po občnem in navadnem laškem predsodku, višo laško omiko (civilizacijo) memo slovenske omenil, rekoč, da naj ne mislimo, da bodo Lahi, tudi če bodo v zboru večino imeli, sebični; kakor v materijalnem oziru, tako da bodo tudi v duševnem za nas skrbeli; inteligencija, da je zdaj res na njihovi strani („si, l' abbiamo“, „si, l' abbiamo“! to je 2—3krat povdaril in njegova stranka med poslušavci za njim); al monopola da Italijani nečejo; iz srca radi da nam (svojo laško) omiko privoščijo, in da, ako bi bila njihova civilizacija do vrha naših planin že dospela, bi slovenski poslanci svojega današnjega nasveta še predložili ne bili! Ko se je hrup ulegel, je Rismondi še nekaj govoril in potlej besedo Gorjupu prepustil. Občudovali smo in občudujejo tudi Lahi zmernost Gorjupovo in mirnost. Naj omenim samo par glavnih misli in razlogov njegovih. Slovenci, je rekel, hočemo imeti poroštvo (garancijo) enakopravnosti za vprihodnje; hrepenenja po supremaciji od naše straní se Lahom ni bati, ker bomo pri vsej popravi volilnika z virilnim glasom (nadškofovim) komaj polovico glasov imeli; pa tudi od laške straní nočemo majorizovanja. Kar se tiče „veče civilizacije“ pri Lahih, to abotno mnenje je zlasti s tem zgodovinskim razlogom podrl, da ošabne stare Rimljane so ravno „barbarji“ potrli; sploh je o narodnosti z visocega stala govoril. Nasvèt odsekov zastran znižanja davkov kot merila pri slovenskih posestnikih da ne tirja nič novega; v Dalmaciji (kotarskem okrogu), da imajo že tak razloček med okrajem in okrajem. Vkljub terorizmu sikavcev od nasprotne strani so se predrznili naši Gorjupu na zadnje „bravo“ klicati. — Na to nasvetuje Deperis prestop na dnevni red iz oportunitatnih vzrokov, se vé, da le za spodobnosti voljo. Ker ni nihče več besede prosil, povzame jo potem poročevavec dr. Doliak, in, kar je bilo še celega ostalo na razlogih nasprotnikov, je s svojo izvrstno parlamentarno zgovornostjo na drobne kosce sesekal; enega lasca jim ni zdravega pustil. Vse smetí je izpred slovenskega praga do čistega pometel. Na Rismondov ugovor zastran „zastopanja intereso v“ in ne duš ali ljudí je rekel, ali so ljudje mar ovce, da niso „interesi“ interesi stanovavcev? Kje so pravi posestniki, vpraša na dalje, ali ne na Slovenskem, kjer je sploh vsakteri kmetovavec sam svoj (lastnik), med tem, ko so laški kmetje „sužnji gruče (koloni)“? In „inteligencija“?! Nimajo li Slovenci laški enakorodne inteligencije? — Veste, od kedaj sèm so začeli Slovenci na zagotovljenje svojih pravic misliti? Odkar so neke bukve („Il Friuli orientale“) seme suma in nezaupnosti med nami zasejale. Jez sem Lah po rodu in vzreji, pravi; al, gospôda, pravični moramo biti. In pa tù ne gré samo za slovensko reč, tu gré za avstrijsko. Kdo vé, kakošen zbor dobimo prihodnje leto, če danes odsekovega nasveta ne potrdimo. Prihodnji goriški zbor vtegne biti „antiavstrijsk“ (zopernik Avstrije) . . . . Tako vrli Doliak. Med njegovim govorom ni bilo moč zdržati se ploskanja, ktero je zlasti pri besedah „sužnji gruče“ globoko pomenljivo bilo. Da so se tudi izmed Lahonov zabavljivi glasi slišali, je naravno. Poslednje Doliakove besede zastran „antiavstrijskega zbora“ so dr. Visini-a (c. kr. sodnijskega svetovavca) v živo zadele. Oglasil se je brž za osebno opazbo rekoč, da on je dober Avstrijan in zvest uradnik in da vendar ne bo za odsekov nasvèt glasoval. — S tem je bila debata končana; predsednik je deval vse razne nasvete na glasovanje; izid je znan (glasovalo se je ustmeno z „da“ in „ne“.)

Komaj je glavar potrdil, da je predlog sprejet, že se oglasi zopet Rismondo, češ, da ni sprejet, ker je za sprejetje 2 tretjin glasov treba, kajti nasvèt, da sega ne le v volitni red, temuč tudi v ustavo samo. To je bil zadnji okop in zadnji nenevarni strel izza njega. Našim ni skoraj več mar bilo odgovarjati mu. Med poslednjim tem pričkanjem zapustijo nekteri laški poslanci dvorano in za njimi tudi Rismondo. Tako se je tudi ta epizoda brez vspeha končala.

Da popis dopolnim, naj omenim, da je bila seja enkrat pretrgana; morali so popravljati svetilnice, ki niso hotle več goreti; tako zasopeno in vroče je bilo v dvorani. — Parkrat je bilo tudi vmesno pričkanje zavoljo dozdevno razžaljivih besedí debato ustavilo. — Predsednik je 4krat poslušavce opomnil; 1krat celó žugal, da ukaže dvorano izprazniti. (V 4 sejinih dôbah je bilo to tako žuganje drugo; leta 1863 o priliki Rismondove interpelacije zastran nekega lahonskega škandala v gledišči.

Lahi zdaj našo zmago visoko cenijo; vsi pošteni jo imajo za zmago pravičnosti in vestnosti; pravi Lahoni pa se sramujejo in togotijo. V karakteristiko sedanjega stanú naših razmer naj povem še to, da, ko je nekdo tisti večer po seji nekega Lahona z „buona sera“ pozdravil, ga je ta zavrnil rekoč: „Posihmal si ne smemo več reči „buona sera“, ampak „dober večer.“ — — Tudi prav!

Nam bode li naša zmaga oljko mirú obrodila?

Še nekaj naj pristavim, kar se je drugi dan po seji zvedelo. Poslancu Gorjupu je bilo došlo že pred sejo grozivno pismo; po naključbi pa so mu je še le po seji izročili. Tudi dr. Doliaka je bilo ustno po

seji sporočeno, da bo tepen. (Enkrat so mu bili že debel kamen skoz okno vrgli.) „Je li to laška inteligencija in civilizacija?“

Po zmagi 3. dne t. m. pa smo zopet imeli in še sijajnišo zmago in moralno v isti zadevi. Drugikrat izvejo bravci, kaj in kako je bilo.

Deželni zbor kranjski.

13. in 15. dne t. m.

Po prebranem zapisniku naznanja predsednik dr. pl. Wurzbach, da so zboru došle sledeče prošnje: Doljanci in Jeličani prosijo, naj se ne dovoli zidanje ceste iz Žira čez Zavrac v Godovič, — vasí iz studenske fare prosijo, da bi se vzele pod postojnsko okrajno glavarstvo, — soseske velika Loka, Gorenja Slivnica in Logatec pa pod ljubljansko. Izročile so se te prošnje dotičnim odborom. — V isti seji je dr. Costa zboru izročil predlog, po kterem naj bi 2. vrsta §. 38. deželnega reda za 1. in 2. šestletno zborovo dôbo moč izgubila, deželnemu odboru pa bi se naročilo, da prihodnjemu deželnemu zboru nasvetuje, kako bi se dala deželni red in deželni volilni red premeniti v prid krepkejše deželne autonomije in na duševni in materijalni blagor deželni. Dr. Bleiweis je izročil predlog, naj bi zbor sklenil deželno postavo, po kteri se ustanoví učni jezik v ljudskih šolah, realkah in gimnazijah na Kranjskem in sicer po sledečih pravilih: V nižih ljudskih šolah, pa tudi v tako imenovanih glavnih in normalkah, izvzemši šole v nemških srenjah kočevskih, je slovenski jezik učni jezik; v 3. in 4. razredu glavnih ljudskih šol se učí nemški jezik kot predpisan nauk; — v realkah je slovenski jezik učni jezik za: vérski nauk, za prirodopisje, kemijo, stavstvo, slovenski jezik in zemljopisje v 1. razredu, nemški jezik pa za: zemljepisje v vseh sledečih razredih, povestnico, aritmetiko z znanstvom colstva in menic, geometrijo, matematiko, fiziko, risanje in nemški jezik; — v gimnazijah je slovenski jezik učni jezik za: vérski nauk, prirodopisje, povestnico avstrijsko in domače dežele, latinski jezik, slovenski jezik, zemljepisje v 1. razredu, — nemški jezik pa za: zemljepisje in zgodovino v vseh sledečih razredih, matematiko, fiziko, grški in nemški jezik. Predloga dr. Costa in dr. Bleiweisa prideta v eni prihodnjih sej v razpravo. Luka Svetec je poprašal Njih eksc. deželnega poglavarja za dve rečí: ena interpelacija želí izvediti, kako se je to godilo, da je službo učitelja na ljubljanski realki dobil neki g. Wastler rojen v Salcburgu in brez znanstva kakoršnega koli slovanskega jezika, čeravno je razpis omenjene službe zahteval znanje slovenskega jezika, in je te službe prosil roják naš Tušek, učitelj v Zagrebu in pisatelj prirodopisnih knjig? Druga interpelacija obsega pritožbe, da slovenski jezik nima za domače naše ljudí enacih pravíc kakor za ptujce ptuji jezik, in želí izvediti, ali ne bo visoka vlada odvrnila vse take napake? Njih eksc. deželni poglavar obljubi odgovora v eni prihodnjih sej.

Za tem poroča dr. Bleiweis v imenu deželnega odbora o ponudbah g. Jož. Gregoriča in Jož. Zalerja, po kterih želita v bolnišnici ljubljanski prevzeti hrano (živež) bolnikov. Deželni odbor — je rekel poročevalec — ne more za zdaj še nič gotovega reči, kakor to, da je na vsaki način treba premeniti pogodbo z usmiljenimi sestrami; da pa, ako se skušnje tudi v 2. polovici 1865. leta tako kakor v 1. polovici ugodne skažejo v graški bolnišnici, kjer tudi usmiljene sestre strežejo bolnikom, bi utegnilo najbolje biti, da se po izgledu graškem tudi pri nas predrugači pogodba s sestrami. Deželni odbor bo pozvedel tedaj skušnje celega lanskega leta v Gradcu, in na tej podlagi s povzetima ponudbama g. Zalarja in Gregoriča prihodnjemu deželnemu zboru predložil gotove nasvete. —

Za poslance deželnega zbora, ki grejo na Dunaj do ministra, da mu na serce položijo pravično zahtevanje, da se deželi kranjski povrne premoženje njeno, so bili po večini glasov izvoljeni deželni glavar baron Codelli, dr. Toman in baron Apfaltrern, ki je zeló nasprotovale zaupnici novemu ministerstvu!! —

Zdaj se je začela obravnava, kako naj se po novi cestni postavi od 1864. leta vprihodnje razvrstijo ceste na Kranjskem. Poročal je v imenu odborovem Dežman. Odbor je nasvetovol prvič: da se celó nobena cesta za zdaj ne okliče za deželno cesto; ali nasvetoval je, da se, ako se potreba kaže, sem ter tje kaki skupni (poprej tako imenovani kantonski) cesti iz deželnega denarja kaka pripomoč podelí. Skupnih glavnih cest po vsem Kranjskem je odbor naštel in po imenu imenoval 86, v ktere pa ni všteto veliko manjših stranskih. Dalje je nasvetoval, naj se sledeče ceste, kot sila potrebne, kmali naredé: novomeško-krška od Mršečnje Vasí skozi Krakovski gozd v Veliko Vas, — žužemberška cesta podaljšana proti Logatcu, Žalni v Groslupje, — nova cesta v Vipavi čez Manče po Braniški dolini do primorske meje. Tudi se priporoča preložba litijsko-pluskine ceste. V podporo tem cestam naj se iz deželnega denarja za letošnje leto dovoli 10.000 gold., pa s tem pristavkom, da se od teh 10.000 gld. 1000 gld. dá Senožečanom v pripomoč za stroške reške ceste, ostalih 9000 gld. pa se naj bolj obrne za gori imenovane ceste.

Začelo se je zdaj živo besodovanje, ki je trajalo skozi dve seji o tej cestni zadevi. Prvi je dr. Costa poprijel besedo in opiraje se na cestno postavo je dokazal, da vse to delo, ki ga odbor nasvetuje, je prezgodno; dokler ni novih občin (sosesk), kterih se tičejo ceste, kje je podlaga za to razvrstenje in pa za to, ktera soseska bo delala in vzdrževala to ali uno cesto? Soseskam gré beseda o tem! Zato predlaga: naj deželni zbor samo to izreče, da za zdaj ni nobene deželne ceste, vse drugo pa naj se izročí deželnemu odboru, da po ustanovljenih novih občinah poizveda njih mnenje o skupnih cestah in potem prihodnjemu zboru poroča. — Koren podpira Costatov predlog in povdarja posebno cestnino na skupnih cestah, po kteri si morejo pomagati soseske. Poslanec Mulej in Apfaltrern govorita zoper. Zagorec dokazuje, da nova cesta iz Novomesta, Mršičnjo vas in Krško ni potrebna; naj se cesarska cesta nekoliko preloží, pa bo vse prav. Tudi dr. Toman podpira Costatov predlog, rekši, da te soseske, ki so zdaj bile vprašane, niso tiste, ki bojo vprihodnje morale ceste vzdržavati. Posebno pa je zoper to, da bi se okrajnim gosposkam, kakor je baron Apfaltrern rekel, izročilo tistih 10.000 gold. za cestne potrebe. Zoper to se uprè tudi dr. Costa, ne zato, da ne bi zaupal ces. gosposkam, al za to, ker cestna postava vse drugač ukazuje. Temu pritrdi tudi Zagorec. Njih esksc. deželni poglavar želí, da bi se brž ko brž vzelo ces. gosposkam cestno breme in ž njim tudi odgovornost za ta dela. S tem je bila občna razprava gotova. — V drugi seji poročevalec Dežman skuša podreti ugovore zoper odborov nasvet; on pravi, da so bile soseske, ne posamne, ampak soseske po celih okrajih zaslišane; možje iz vseh krajev naše domovine so sodili njih mnenje; brez strahú se more 10.000 gold. zaupati deželnemu odboru za omenjene potrebe. V specijalni obravnavi so govorili še dr. Toman, ki noče, da bi se novim soseskam vzelo, kar le njim gré, — Zagorec ponavlja nepotrebo ceste skozi Krakovski gozd, — pl. Langer govorí za-njo, — Kapele želí podaljšek iz Radovice čez Bušinjo Vas do karlovške cesarske ceste. Dr. Toman govorí zoper to, da je v

odborovih predlogih premalo skrbljeno za to, kako se bo cestni denar rabil, ki ga bo dajala dežela iz svojega zaklada. Svetec pravi, da to nikakor ne gre, da bi se tako veliki zneski na voljo prepuščali deželnemu odboru; deželni zbor naj vsako leto odloči, da za to ali uno cesto se dá toliko in toliko, in poslednjič nasvetuje, naj se dotičnemu odboru nazaj dajo njegovi premalo določni nasveti, da na novo poroča o njih. Dr. Costa nasvetuje k predlogu III. dodatek, kakor baron Schlossnig premembo k predlogu IV., da se Senožečanom dovoli 1000 gld., ostalih 9000 gld. za ceste namenjenih pa se more zdaj bolje kam drugam obrniti, kakor je Svetec obomnil, rekši, da od vseh strani trka revščina na naša vrata. Konec razprave je bil, da predlog dr. Costatov (za odlog te stvari) ni obveljal, ker je 16 glasov bilo zoper njega in le 9 za-nj. In tako so obveljali tudi vsi drugi predlogi odborovi.

V današnji seji je Njih eksc. deželni poglavar odgovoril na interpelacijo Svetčevo, da tisti mladi kmetič, ki je bil v Zatični za 24 ur zaprt, je bil zaprt zavoljo nespodobnega obnašanja pred sodnijo, pa ne zato, da je zahteval pismo v slovenskem jeziku. Sicer pa je res, da („po pomoti," kakor je c. k. uradnija zatiška rekla) vabilno pismo na omenjenega kmetiča kot pričo ni bilo na slovenski strani, ampak na nemški napisano. Kaj tacega — je rekel gosp. deželni poglavar — se vprihodnje ne bo več zgodilo. — Radi bi bili še izvedili: se je li omenjena pomota enkrat ali stokrat zgodila?

Dopisi.

Iz Gradca. ⁎ *(Pritožba; nezaupnica; deželni zbor).* Kolikorkrat se je v poprejšnjih časih poslanec Herman potegoval za ravnopravnost na Štajerskem in za pravične želje Slovencev, se je vselej rekalo, da ni nikakoršnih pritožeb in da je Slovenec „cum statu quo" čisto zadovoljen. Radovedni smo tedaj, kaj bode s krepko pritožbo, ki sta jo, kakor je slišati, izročila deželnemu zboru občinska zastopništva gornjega grada (Oberburg) po svojem poslancu neprestrašenem dr. Razlagu. Le-tá pritožba velja nekaj glavni celjski šoli nekaj pa gornjegradski okrajni vradnii in sodnii. V imenovani šoli podučuje se v 3. in 4. razredu čisto nemški in menda tudi v prvih dveh razdelih ne bode inače. Ker se pa po kmetih v slovenskih krajih, kar drugače ne sme in ne more biti, slovenski podučuje, kakor je bila navada tudi včasih, Slovencem še bolj neugodnih, postava, se pa v celjski glavni šoli po čudnem kopitu in Slovencem čisto neugodno ravná, izrekajo veljaki imenovanega okroga, da se jim krivica godí in da tedaj tirjajo, naj se glavna celjska šola tako preosnuje, da ne bode le za nemške, ampak tudi za večino učencev, to je, tudi za slovenske pripravna. Poleg tega tožijo, da je v gornjegradski okrajni uradnii in sodnii vse nemško in protestirajo zoper to napačno ravnanje ter želé, naj bi se sklenilo, da naj bodo vsa pisma, povabila itd., ki se osebam, nemškega nezmožnim, pošiljajo slovenski pisana, kar mora obveljati tudi zarad zapisnikov, ki se sedaj po slovenskem izpraševanji nemški sestavljajo. — Tako je prav, da bode množina naših poslancev vendar zvedela, da to in enako ni prazna govorica vrlih zastopnikov štajarskih Slovencev, ampak tudi resnična želja volivcev. Da je prišla pritožba v pravo roko, lahko vsak previdi in prepričani smo, da se bode dr. Razlag kakor vselej s krepko besedo potegnil za željo svojih Slovencev in da ga bode v tem podpiral prijatelj in sodelavec njegov Herman. Želja je pravična in zdaj morajo prazne besede nehati; zbor se mora umakniti pravični želji. Žalibog, da je bilo v našem zboru do zdaj ravnanje tako, kakor bi bil le en narod v deželi, in težko dene ne le poslancem, ampak tudi večini poslušavcev, neprestrašeno obnašanje imenovanih dveh poslancev, ki imata v takem zboru res silno silno težek posel. Dolžnost volivcev je pa, ji v težavnem delu podpirati, jima svoje želje o ravnopravnosti in druzih razmerah razodevati in če je treba njuno ravnanje tudi očitno pripoznati. To se nam potrebno zdi, kajti kolikorkrat se vzdigne eden med njima v prid Slovencev, je precej kak Karneri ali Herman Mulley blizo, ki se pobaha, da tudi on zastopa Slovence, da pa Slovenci *) enakih želj nimajo kakor taki „ultraslovenen." — Med tukajšnjimi Slovani je nezaupnica, izročena žl. Feyreru in Lešniku, napravila veliko zadovoljnost; tolibo hujši trn v pêti pa je časniku „Telegrafu" (vredovanem po nekem židu **), in „Tagespošti"; tolažita se pa s tem, da 250 podpisov ni ravno veliko število. Smešna opomba! če se spominjamo s kakšno glorijo so obesili na veliki zvon nekih 20 podpisov, ktere je dobil zbor v pohvalo nekega gornje-štajerskega kota in nekaj čez 30 podpisov, kteri so stali pod pohvalnimi besedami izrečene quasi-mučeniku sept. patenta. — Danes je obranoval naš dež. zbor v precej viharni seji vprašanje: ali bi se dalo ravnatelju dežel. gledišča 3900 gld. za podporo ali ne. Nadjali smo se, da ne bode obveljal finančni odsek, ki je predložil, naj se dovoli imenovani denar, kajti če pomislimo, da mora vse poprave, ki so pri gledišču treba, dalje nove dekoracije (le opera „Rienzi" je stala dežele čez 3000 gld., neizrečen denar za tako stvar v današnjih slabih časih!) in druzega več dežela plačevati in se bodo tudi le-ti 3900 gld. po večih davkih morali izplačevati, nam ni bilo mogoče drugače misliti, kakor da se mora poslancem dežela smiliti in ne denarji v stvari vtikati, ki bi se ne smele podpirati iz deželnega premoženja. Vendar je glasovalo 33 za (mnogo tih stanuje v Gradcu), 20 pa zoper fin. odsek, med njima tudi dr. Razlag in Herman. Govorilo se je veliko o omiki, a tehtnih vzrokov za predlog ni bilo dosti slišati, toliko več pa zoper. Tudi dr. Razlag je na neke fraze opomnil, da nikakor ne more glasovati za dovolitev in da protestira zoper tako ravnanje z deželnimi denarji, ker so Slovenci že tako dosti z davki obloženi, posebno ker je dr. Rechbauer omenil, da gre tukaj le za nemško omiko in za nemško umetnost, ne pa za splošno. Smešno je bilo trdenje poročevavca (Herm. Mulley), da kdor še ni bil v gledišči, ni omikan, in Karnerijevo, da se mora dovoliti, ker tudi Slovenci hodijo v teater! Ko se je danes govorilo toliko o omiki in gledišči, ki so ga imenovali le zavod umetnosti, mi je nehoté prišlo na misel, da je pred dvema letoma ravno tisti večer, ko so bili poslanci dovolili v skrivni seji menda tudi zarad podpore umetnosti 3900 gld., plesala v graškem dež. gledišči slabega spomina Gallmaierjeva „cancan" ples ki zbog nesramnosti razun dunajčanom ni nikjer dopadel. „Das Schicksal hat üble Launen."

Iz Sevnice 9. pros. —itj— V nedeljo 7. t. m. se nam je zopet nova sestrica rodila in na čvrstih stalih osnovana čitalnica sevniška krstila, kteri so bili mnogobrojni kumi iz Hrvaškega. Po končanem cerkvenem opravilu, pri kterem se je popevala Miklošičeva meša, smo se zbrali pri skupnem obedu v trzi, pri kterem je med godbo in popevanjem zagrebškega „Kola" prvi napil ravnatelj čitalničin dr. Razlag „dobro došli" Hrvatom, kterih je prišlo 40, med temi 4 poslanci Veber, Kolarič, Benja, Prükner, zastop pevskega društva „Kolo" sè zastavo in veliko druzih pravnikov, trgov-

---

*) Danes je celó H. Mulley trdil, da vsi poslanci zastopajo Slovence....?!

**) Kolikor vemo, nimajo židi pravice bivati v Štaj. deželi. Kako je neki to, da tà še javno mnenje hoče reprezentirati? Pis.

cev itd. Na to se zahvali gosp. ravnatelj zagrebške gimnazije Veber naznanjaje živo sočutje mlademu pa krepkemu razvitku narodnemu; posebno z veseljem se je sprejela napitnica gosp. deželnemu poslancu Hermanu, ki — rojen Nemec — tako živo podpera in zagovarja pravična zahtevanja Slovencev, kar se mu je po brzojavu naznanilo. Govorili so še Kolarić, Bradaška in Žarnik; posebno šaljivo zadnji omenja, da Tržičani še niso prodali nobenega čablja ali kože — v Frankfurt. Na večer proti 5. uri se podá vse občinstvo pod praporjem Kolovim na kolodvor pozdravljat prišedše goste iz Celja in Ljubljane; al pričakali smo le priljubljenega dr. Kočevarja, Kapusa, nekega kmeta iz Ponikve; ljubljanski narodni zavodi, ki so še dozdaj povsod zvezda narodnih veselic in sijajnosti bili — posebno Sokoli — se niso prikazali in zares hrvaški bratje so jih nekoliko osramotili. Ob 7. uri smo se zbrali v grajščinski dvorani, ktero nam je za tisti večer — se vé da za dobro plačilo — g. Kavčić steber umirajočega „Lesevereina“ — prepustil. Dr. Razlag prične besedo in razodeva živo uhitjenost nad došlim bratom iz Hrvaške, pozdravlja vsako pleme sorodnih nam bratov, ter dokazuje s krepkimi besedami in izgledi veliko potrebo in neprecenljivi vspeh in upljiv narodnih čitalnic. Dr. Kočevar pozdravlja kot izkušeni oče štajarskih Slovencev vse nazoče in opominja k sveti slogi in edinosti, Kolarić in Veber — vès alter ego Strossmajerjev — sta povdarjala veliki napredek Slovencev in zarotila pepél tistih, ki se izneverijo slovenstvu. *) Zahvalili so se g. Filip v imenu Kola, g. Simeonov v imenu Bolgarov bolgarski, in neki trgovec A . . . francozki za srčni sprejem. Gospod župnik — kteri je že tam pa tam marširal zaraó slovenskega značaja — se je jako prikupil sè svojo deklamacijo „Tko je naš?“ od Tomića in sè posebnim nazdravom na severne brate Čehe, ki so nam na vsacem polji posnemanja vreden izgled. Po besedi se je počel ples, h kteremu je veliko „precartanih“ došlo, in kterega se je posebno mladež poprijela, drugi bolj mrzli mladenči in gospodičine pa so se spravili k starejšim in se pogovarjali med seboj, stranoma pa tudi slušali zanimive glase dveh Kranjic iz Boštajna in posebno pomenljive besede gori omenjenega kmeta iz Ponikve Zd., ki je v lepi čisti slovenščini dokazaval neogibljivo potrebo, da, če hočemo kmetu pomagati, se mora izobraževanje in omika slovenskih otrok v domačem maternem jeziku pričeti. V drugem kotu smo zopet videli, kako je domoljubni g. P. iz L. podareval fantiče, ki so mu popevali „Naprej“, pri drugi mizi pa sem zopet slišal, kako je sicer kaj melanholična gospodičina le francozevala, pa tudi včasi slovenski spregovorila, drugih plesavek pa še ni ta občutek prešinil, da je treba na domačem plesu tudi domače kramljati, drugače se Vam porodí le novi „Leseverein“, kakor v Brežcah, kjer pravijo, da so slovenskim željam že ustregli, zato ko obešajo na pol razdrapanega „Slovenca“ za zrcalo! — Pevci so se dobro izurili in popevali, kakor so „Novice“ že 3. januarja naznanile program. Nova gostesprejemna pesem „Pozdrav“ besede Drag. Ripšlnove in napev dr. B. Ipavčev so se najbolje dopadale. Ob 5. zjutraj se je zopet dr. Razlag na kolodvoru zahvalil in poslovil vsem došlim in zopet odhajajočim gostom. S polnim srcem se nadjamo blagonosnega razvitka; Ve pa drage sestrice na širokem Slovenskem nas sprejmite v svoje kolo! Še moram omeniti, da je iz Siseka brzojav v hrvaškem jeziku došel — dokaz, da se tudi slovenski dá brzojaviti; ali kdaj bomo tega dočakali!? Posebna zahvala za celo in dobro vvrstitev gre gg. kaplanu Valterju in posestniku A. Lenčeku na Blanci. Slava jima!

*) En gospod uradnik 1848. leta naroden se je zdaj skujal — to bode pepela! Pis.

V Kanalu 9. jan. — Sv. trije kralji so nam letos velikovreden dar prinesli. Prišel je namreč iz Gorice na pogled k nam častiti rodoljub, gospod dr. Tonkli, novoimenovan advokat za kanalski okraj. Čestitamo si, da med se dobimo tacega možaka, ki bode slabo iskrico slovenščine, ki tlí v našem trgu, podpihnil v žareč plamen, kteri prešine vse naše rojake, da spoznajo, da so častitega rodú slovenskega in materni njih jezik slovenski. Smešno je, ako se Kanalčan dela laha ali nemca, celó pregrešno pa, ako zatajuje lepi jezik slovenski! En sam mož v enem kraji včasih veliko na bolje obrne; nadjamo se, da bo vrli gosp. dr. Tonkli izbudil národno življenje pri nas. Smo sicer imeli poprej tudi pridnega in častivrednega advokata gosp. dr. Pajer-a, al kot deželni poslanec in zavolj druzih opravil se je preveč v Gorici mudil. Želimo tedaj, da g. dr. Tonkli pri nas dovolj opravil dobí in tako stanovitno med nami ostane. Eden v imenu več drugih.

Iz Zagorja 10. jan. Zaupnica, o kteri sem omenil v poslednjem svojem dopisu, da smo jo poslali zvestim našim deželnim poslancem dr. Bleiweisu, dr. Costu, dr. Tomanu in Luku Svetecu, se glasí tako: „Slavni gospodje: Že leta 1861, ko je dežela prvič v zbor volila, smo se tresli za svoja narodna prava, ker smo videli, da je svet tù in tam take može zbral, ki niso poznali ne ljudstva, ne narodnih želj in pravic. Že prve seje so nas prepričale, da se le malo poslancev poteza za tisto sveto narodnost, brez ktere ni bilo prave svobode še nikjer, je ni in je tudi ne bo! Čuli smo glasove in govore naših nasprotnikov, ki bi nas vedno radi na veke pod seboj imeli in ne zraven sebe. Vi, naši krasni sorojaki, ste se jim ustavili s krepkim čelom, s krepko besedo, dokler so se razdrobili nevarni valovi nad jakimi stenami, ktere ste jim Vi z navdušeno močjó nasproti valili! Nadjamo se, da je neprijazno tujstvo za veke zmagano; zahvalujemo se Vam, da ste naše pravice tako moško branili; da ste sovražne napade odbijavali; da ste pred svetom i Bogom junaško zmagali! Prosimo Vas, ljubljence slovenske dežele, da nas branite tudi vprihodnje; da nam pridobite narodnost i svobodo; posebno pa, da o druzih volitvah z nami skrbite, da pridejo v novi zbor le taki možaki, kterim gré vera in up, da Vas podpirajo v Vaših zvestih in svetih načinih! Večna hvala bodi Vam! Nam vsem skupaj pa blagor domovine, blagor vsega carstva! Živili!

Notranjci na dan sv. treh kraljev 1866.

Sledijo podpisi volilcev in druzih veljavnih mož.

Iz Planine 13. jan. — Ravnokar sem od svojega drazega prijatla g. Fr. Grbec-a prejel iz Prage pismo, v kterem mi med druzim piše tudi zarad „Lire Sionske“, ktero izdajati se je namenil, kakor so že „Novice“ povedale. Da je to krasna misel in hvalevreden namen, vsak mora pritrditi. A kje so naročniki za „Liro Sionsko?“ — Žali Bog! še le 13 se jih je dozdaj oglasilo iz vse velike Slovenije, in med njimi le — 9 učiteljev! Vprašam za Boga, ali bi ne bila „Lira Sionska“ posebno učiteljem zeló zeló potrebna, ker nam je nemila smrt slavnega mojstra G. Rihar-ja vzela. Res, da imamo prav veliko lepih napevov za cerkev od neumrlega mojstra; al kaj novega in lepega vendar-le vsak gotovo rad sliši in rad ima. Naj bi tedaj razun učiteljev, kterih se ta reč najbolj tiče, stopili v kolo naročnikov vsi rodoljubi, kterem je v resnici mar za povzdigo domače umetnosti. Pa naj ne čakajo še le časa, da morejo ob enem se naročiti in denar poslati, ampak nemudoma naj se oglasijo, da se vidi število naročnikov, in ako je zadostno, da se potem „Lira“

brž izdajati začne. Ne, da bi zavoljo nečimernosti naše spodletela koristna stvar! Še je — al zadnji čas je, tedaj na noge! Naj vsaki hití do 20. dne t. m. vse naročiti, da nam v kratkem doide vesela novica, da nam izhaja napovedana „Lira Sionska.“ Slednjič le še omenim, kakor mi je gosp. Grbec naznanil, da v vsaki list pride po eden ali dva čveterospeva za moški zbor; sploh pa se smemo nadjati, da bo vrli g. Grbec storil, kar bode mogoče, da vstreže vsem željam.

M. Tomec, učitelj.

Rudolfovo (Novomesto.) — V nedeljo 21. dne t. m. slovesno odpremo našo čitalnico. Ob 7. uri zvečer je „beseda“, po besedi ples. Najeli smo v ta namen največo dvorano tukajšnjo v Kočevarjevi gostilnici in povabili smo gospode pevce ljubljanske čitalnice, akoravno so se naši pevci že toliko navadili, da bodo takrat tudi peli. Razposlana so sicer že povabila vsem čitalnicam, skoro vsem dolenskim c. kr. uradnijam, bližnji duhovščini in mnogo druzim osebam; vendar tudi v „Novicah“ vabimo vse rodoljube; zagotovljamo jim: dobro došli!

Odbor.

Senožeški okraj 12. januarja. □ *) Čeravno se v listu „Novic“ št. 1 Senožečanom očita, da brezkončne dopise po svetu pošiljajo, se vendar moramo zopet oglasiti in omeniti reške ceste, ktera našemu okraju veliko stroškov dela; ravno zdaj beriči kotle in druge reči za njeno posipanje popisujejo. Čudno in prečudno je to vendar, da moramo za cesto, ktere nikoli videli, še manj pa rabili bomo, toliko krvavih žuljev žrtovati; saj nam je vendar 20. septembra 1865 mili veter pravice od zgoraj pripihljal! Kako je to, da se to nam toliko težavno breme vendar ne odloží in ta cesta za deželsko cesto ne okliče?**) Toliko vožnje se pri tej cesti dela, namreč pa kupčijske vožnje, iz snežniškega gozda, postojnskega javornika in drugih borštov, revni kmetič senožeškega okraja mora pa paziti, da kolo onih vozov čez kak kamen ne skoči; — to je pač stvar, ktera naše nam krvave rane vedno odpira in se širi! — Zakaj ne bi se v Britofu pri Vremih mitnica za poberanje cestnine ne napravila, in cesta bi se tako sama v dobrem stanu zdržati mogla, mi pa bi velike tlake rešeni bili. Zanašamo se na našega korenjaškega deželnega poslanca gosp. dr. E. Kota-ta, da nam ta naš stan polajšati pomaga. — Čudno se nam tudi zdí, da se noben veljavnih možakov iz Notranjskega zarad revščine ne oglasi, ktera po nekterih selih še huje preti, kakor lansko leto. Na Dolenskem se je naš visokočastiti gospod deželni glavar sam prepričal o revščini; kako da mu ni odtod došel noben glas?

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Presvitli cesar in cesarica se podasta 28. dne t. m. v Pešt, kjer neki ostaneta do konca sušca. Ogerski deželni zbor je pričel zopet svoje delovanje, kakor tudi hrvaški v Zagrebu. Žalibog! da še zmiraj se nič gotovega ne vé, ktera stranka bo zmôgla v zagrebškem zboru. Magjari vse sile napenjajo za dvalizem, in iz Zagreba se ne sliši krepki glas: Stoj! — Kdaj da presvitli cesar in cesarica potujeta v Prago, ni še sklenjeno; gotovo ne pred poletjem. — Kdaj da se končajo deželni zbori takraj Litave, ni še gotovo; vendar gré glas, da ne bojo trajali čez ta mesec, razun českega in galiciškega, ktera zavoljo posebnih razmér utegneta nekoliko dalje trpeti. — Pravijo, da je cesar mehikanski pisal cesarju Napoleonu, da ne potrebuje več francozke armade. Čudno! — Na Španjskem se je vnel hud punt, kterega vodi general Prim; že ima 7000 vojakov, ki so se izneverili vladi, pod svojim poveljstvom in čedalje več jih pristopa. Španjska dežela je dežela večnih in večidel vojaških puntov; ubogi narod! — Stan francozkega cesarstva je nekako mršav. Čeravno ni očitne nevarnosti, se vendar vse nekako čudno mota: iz Mihike bi cesar rad vzel armado, pa je vendar ne vzame; iz Rima bi se rad umaknil, pa se bojí nasledkov; rakove poti se bojí nastopiti, pa vendar nikoli ni bil tako oster do domačih in unanjih časnikov. „Vse se nam skisa, kar počnemo“ — se čuje tù in tam beseda.

*) Zakasnjevanja „Novic“ ne bo več. — Ako ni zaznamovanih sestavkov v „kazalu“, je to zgolj pomota, kakoršnih jih je morebiti še več, ker vredništvo ne more vsemu kaj.

**) Za zdaj deželni zbor ne bo nobene kranjske ceste oklical za deželno cesto. Za reško cesto pa dobite 1000 gold. iz dež. zaklada. Vred.

Milodari za Dolence.

Gospod France Oblak, dosluženi magistratni svetovavec	5	gold.
„ Valentin Pleiweis, posestnik v Ljubljani	10	„
„ M. K.	3	„
Gospod M. K. za pogorelce v Harijah	2	„

Račun dohodkov in stroškov za Slomšekov spominek.

Gospod Hoholovšek je podaril 2 gold., gospod dr. Srnec 2 gold., gosp. dr. Pavlič 2 gold., gosp. dr. Prelog 2 gold., gosp. profesor Bohinec 8 gold. = 16 gold. — Skupnina prejšnjega računa 233 gold. 43 kr.; skupnina dohodkov 249 gold. 43 kr.

Za poštnino in prošnje na štiri konzistorije in za poštnino na vse dekanije se je potrošilo 19 gold.; tedaj še ostane čistih dohodkov 230 gold. 42 kr.

Opazka. Gospod dr. Srnec, dr. Pavlič, dr. Prelog in gosp. profesor Bohinec so obljubili vsaki vsega skupaj 26 gold. podariti.

V Mariboru 1. januarja 1866.

Dr. Prelog, denarničar.

Kursi na Dunaji

16. januarja 1866 — v novem denarji.

Državni zajemi ali posojila.	
5% obligacija od leta 1859 v novem dnar. po 100 g. g.	59.—
5% nar posojilo od l. 1854 „	66.55
5% metalike . . . . „	62.10
4½% „ . . . . „	55.65
4% „ . . . . „	51.00
3% „ . . . . „	41.00
2½% „ . . . . „	54.50
1% „ . . . . „	—.—
Obligacije zemlišn. odkupa. (po 100 gold.)	
5% doljno - avstrijanske g.	82.00
5% ogerske . . . . . „	70.50
5% hrvaške in slovanske „	70.25
5% krajnske, štajarske, koroške, istrijanske . „	84.00
Državni zajemi z lotrijami.	
Zajem od leta 1860 . . . „	84.40
„ „ „ 1860 petink. „	84.52
„ „ „ 1839 . . . „	138.25
„ „ „ 1839 petink. „	134.25
5% narodni od leta 1854 „	78.50
Dohodkine oblg. iz Komo „	16.00

Druge obligacije z lotrijami.	
Kreditni lozi po g. 100 . g.	114.00
4½% Tržaški lozi po 100 „	108.00
5% Donavsko-parabrodski po g. 100 . . . „	77.00
Knez Esterhazy. po g. 40 „	80.00
Knez Salmovi po g. 40 „	28.50
Knez Palfyovi po g. 40 „	22.00
Knez Claryovi po g. 40 „	23.00
Knez St. Genoisovi po g. 40 „	23.75
Knez Windischgräz. po g. 20 „	15.50
Grof Waldsteinovi po g. 20 „	16.00
Grof Keglevičevi po g. 10 „	12.50
Budimski . . po g. 40 „	22.00
Denarji.	
Cesarske krone . . . g.	14.08
Cesarski cekini . . . „	5.00
Napoleondori 20 (frankov) „	8.43
Souvraindori . . . . „	10.77
Ruski imperiali . . . „	8.63
Pruski Fridrikdori . . „	9.19
Angležki souvraindori . „	10.79
Louisdori (nemški) . . „	—.—
Srebro (ažijo) . . . . „	104.75

Žitna cena

v Ljubljani 15. januarja 1866.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 4 fl. 3. — banaške 4 fl. —. — turšice 2 fl. 52. — soršice 2 fl. 90. — rež 2 fl. 72. — ječmena 2 fl. 25. — prosa 2 fl. 40. — ajde 2 fl. 27. — oves 1 fl. 75.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.